

The Ten Commandments: The Reciprocity of Faithfulness. Red. W. P. Brown. Louisville–London: Westminster John Knox Press 2004 ss. XIV+349.

Protestancka literatura etyczna szczególnie podkreśla biblijne zakorzenienie wszelkiej nauki moralnej, która ma prowadzić człowieka na jego drodze do Boga i Jego królestwa. Być może najbardziej jest to widoczne w tradycji luteranckiej, czego przykładem jest omawiany tom, analizujący ogólne przesłanie Dekalogu i poszczególnych przykazań, jak je odczytują współcześnie teologowie protestanccy. W centrum tych analiz jest, zawarte w tytule, przekonanie o podstawowym fundamencie Dekalogu, jakim jest przymierze Boga z ludźmi i rodząca się z tego – zobowiązująca! – „wzajemna wierność”

Redaktor, William P. Brown, jest profesorem Starego Testamentu w amerykańskim Columbia Theological Seminary. Autorzy poszczególnych rozdziałów to bardziej czy mniej znani bibliści protestanccy z różnych ośrodków teologicznych w USA. Cały tom zaś ukazał się w ramach serii Library of Theological Ethics, która prezentuje teologiczno-etyczne analizy i interpretacje, zwykle odwołujące się zarówno do twórców i głównych kontynuatorów Reformacji, jak i późniejszych ważnych dla protestantyzmu teologów i etyków.

Na strukturę tego obszernego tomu składają się trzy grupy tekstów, poprzedzone wprowadzeniem P. D. Millera, który szkicuje ogólne tło dla przykazań w postaci tzw. etyki wzajemności, czyli etyki przymierza (s. 12-29). Następująca po nim część pierwsza zawiera w sumie dziewięć tekstów, z których kilka to klasyczne fragmenty pism św. Tomasza z Akwinu, Marcina Lutera i Jana Kalwina oraz towarzyszące im komentarze, których wspólnym celem jest wykazanie zobowiązującego charakteru Przykazań Dekalogu. Zarysowano tu ogólną interpretację prawa Bożego i przykazań

w tradycji tomistycznej (s. 45-50), luterańskiej (s. 61-67), reformowanej (s. 78-99) i anabaptystycznej (s. 106-115).

Druga część zawiera trzy teksty (s. 133-170), w przeciwieństwie do wielu innych nigdzie dotąd nie publikowane, które odnoszą się do rozumienia Dziesięciu Przykazań we współczesnej refleksji biblijno-moralnej. Akcent pada m.in. na istotę struktury Dekalogu zawartą w pojęciach „dar” i „odpowiedzialność” (M. Stevens); na taki charakter Dekalogu i całego prawa biblijnego, który dał podstawy dla późniejszej „mentalności demokratycznej” (J. L. Ska); w końcu na określony sposób obecności Dziesięciu Przykazań w sferze publicznej, czego przykładem jest tu demokracja amerykańska (N. Duffy).

Ostatnia, trzecia część *The Ten Commandments* zawiera bardziej lub mniej obszernie interpretacje poszczególnych Przykazań. Niemal wszystkie z jedenastu artykułów ukazały się już wcześniej, co sprawia, że różnią się one między sobą w zakresie i stopniu wyczerpania interpretacji. Przed każdym komentarzem podane jest dokładne brzmienie danego przykazania w obu wersjach – z Księgi Wyjścia i Powtórzonego Prawa. Teksty te niekiedy mają charakter raczej ogólny i odwołują się do różnych innych komentarzy, natomiast w pozostałych przypadkach wyraźnie wyrastają, na przykład, z tradycji luterańskiej (G. Simpson) czy żydowskiej (A. Heschel). Warto też podkreślić, że liczne grono autorów reprezentuje zarówno nauki biblijne, jak też teologiczne i etyczne. Zresztą taki był wyraźny zamysł redaktora całości, który chciał osiągnąć swoistą równowagę wśród różnych interpretacji, gdyż „teologowie i etycy nie mogą sobie pozwolić na ignorowanie wyników badań biblijnych, a bibliści, na odwrót, nie mogą zlekceważyć pytań i zainteresowań etyków i teologów” (s. 11). Stąd to opracowanie należy polecić zarówno biblistom, jak i dogmatykom czy teologom moralnym, którym nie wolno pominąć Przykazań Bożych jako tekstu świętego i szczególnie moralnie autorytatywnego.

Zarówno liczne i często rozbudowane przypisy, jak też bardzo obfity zestaw bibliografii załącznikowej (prawie 400 pozycji, s. 321-331) potwierdzają naukową wartość recenzowanego tomu, w którego lekturze z pewnością pomogą indeksy osób, odniesień biblijnych oraz przedmiotowy (s. 337-349). Należy więc wyrazić nadzieję, że *The Ten Commandments* stanie się przedmiotem zainteresowania tak studentów, jak i naukowców profesjonalnie zajmujących się zwłaszcza Dekalogiem i jego nieprzemijającym przesłaniem.

Ks. Sławomir Nowosad
Instytut Teologii Moralnej KUL